

ing licht be-

dag iets aan-
door besten-
hier geschild

niet alleen
ijn openbaar
a zou leeren

een zeer ge-
nwaarrachtige
sten aandoen.

sten nalaten,
er een kerk
c zich onder
dat van be-

ne bereiken,
verleisteren.

erbergen, zou
en het best
doorlopend

kerken niet

nt een nega-

eds als een
klaarde over-
reekt.

n in de pro-

uw mogelijk.
ns kan wor-
og niet wor-

ekomen, dat

kinderdoop
in onze ker-
end gevoelen

anders voor.

n kinderdoop
n. Hij moet
lij moet de
kracht van

dat het den-

tt, zoodra hij
men krijgen;
niet alleen de

of meer met
aradijshistorie
anstands veel
te bijbellezing

levensboom,
oren (Gen. 2
an tekstiti-
n den mensch

aken, implaats
in één adem
unt betrekken
leren aard is;

ert, ook deze
tsregisters in
eiden lezing

de kwam, lag
fronderzoeker
r geschreven;

is. Maar in
nag aanstands
heeft er ge-

kerkeraden, die

ten beslissen,
gde, onhoud-
ar Groningen

verhuisd zijn,
geslacht der
n indienende

lan de ouders-
otterdamse
de doorsnee-
sch costume

zijn, als men

n raad ermee
j dezen doe,
ft verklaard,

ssen, hoe ze
aan denk, en
herhaaldelijk

ding van de
dat men te
toegekomen

dr G. daar-
nch wel vast,
een geschie-

verklaart in
aan alle ge-

Zwijgen hierover zou leiden tot ontwrichting van ons kerkelijk leven.

In een predikant kan geenerlei afwijking van de Belijdenis gedragen.

Ook met een zich ambtelijk er aan houden, kan geen genoegen worden genomen.

Con amore, van ganscher harte, moet hij de gansche belijdenis, ook betreffende de „bijzonderheden“ van Gen. 2 en 3, de gemeente kunnen prediken.

Een modus vivendi, een kompromis valt er in deze niet te treffen.

Wij hopen dan ook, dat geen predikanten, die voor zichzelf het gevoel van Dr G. zijn toegedaan, het op een akkoordje met hun geweten zullen werpen.

Wat vroeger in ons vaderland wel voorkwam, dat men er tweeërlei theologie, tweeërlei geloof op nabield, een voor de studeerkamer en een voor den kansel, zou niets minder dan het bederf van onze kerken beteekenen.

In een minimum van tijd is ons heerlijk Calvinisme dan hopeloos verwaterd.

En nu redeneere men niet: wij zullen deze vrijheid reserveeren alleen voor de afwijking van Dr Geelkerken.

Daartoe mist men het recht.

Daardoor zou men onrecht begaan tegenover anderen, die op andere punten bezwaar hebben.

Het geval-Geelkerken zou een precedent schoppen.

Neen, er moet ten sterkste op aangedrongen, dat een predikant, die een of ander leerstuk onzer Belijdenis ontkent of dubieus stelt, dat aan de bevoegde vergaderingen kenbaar maakt en zich aan haar uitspraak onderwerpt.

Boven alles moet hij eerlijk zijn.

Hij heeft te zorgen voor een goede en vrije conscientie.

En onze kerken moeten zorgen, dat er op die wijze geen wolven in de schaapskooi van Christus zouden binnengluipen.

Men versta ons wel.

Wij bedoelen daarmee niet, dat onze predikanten den eersten bij hen opkomenden twijfel reeds moeten openbaren.

De duivel valt niet in de laatste plaats de predikers van het evangelie met zijn: is het ook?

aan?

Maar zulk een predikant heeft te worstelen om tot zekerheid te komen.

Heeft zich echter de twijfel bij hem gezet, dan mag hij dien niet langer verzwijgen.

schiedbeschrijving eigen is, en dat ze een geslachtsregister verklaart naar de wetten, die het oostersch leven volgt, bij het katalogiseren van chronologische gegevens.

Het is den laatsten tijd b.v. herhaaldelijk (ook in de kerkbodepers!) uitgesproken, dat een oosterling onder een geslachtsregister wat anders verstaat en iets anders ermee bedoelt, dan wanneer westerlingen het geven; en dat dit met name geldt van het bijbelsch geslachtsregister; immers: het wil geen genealogische tabel zijn, en geen chronologisch-punctuele kroniek, maar het wil lijnen doen zien, lijnen van ontwikkeling in Gods raad en gangen van goddelijke evenredigheid in den loop der historie. Wie nu een geslachtsregister leest, en daarmede niet rekent, maar zegt tot kerkeraden en classes en kerkbodelezers: lees dat geslachtsregister nu net precies zóó als een bepaald verhaal over een bepaalde gebeurtenis gelezen wordt, die is heel erg mechanisch; die verlaat het standpunt der organische inspiratie. Laat me het eens zóó mogen zeggen: INDIEN Assen zich zou vergist hebben ten aanzien van de bijzonderheden in Genesis 2 en 3, maar voorts ervan doordrongen is, dat een geslachtsregister een aparte manier van zeggen en van tellen en van rangschikking der namen en feiten heeft, anders dan een historisch bericht van gewonen vorm, ... en INDIEN de Utrechtsche bezwaarden in hun opvatting van Genesis 2 en 3 gelijk hadden, maar tot hun afbuiging van de traditioneele opvatting van Genesis 2 en 3 gekomen waren op grond van moeilijkheden in de geslachtsregisters, of zelfs maar in analogie daarmee, ... dan zou in de METHODE van exegese in het trekken van de GROOTE lijnen, Assen „organisch vrij“ wezen, en de Utrechtsche vergadering op het hellend vlak staan van „mechanische binding“.

Iemand, die op een zuiver standpunt staat maar zich zelf bij ongeluk eens ontrouw wordt, staat er beter voor, dan een ander, die bij ongeluk een waarheid grijpt, maar wiens standpunt niet deugt. En werkelijk, als ik die Utrechtsche verklaring, met die naast-elkaar-stelling van Genesis 2—3 en Genesis elf moest onderteekenen, dan zou ik me schamen om mijn mechanische gebondenheid. Want elk Schriftstuk moet naar eigen aard behandeld worden; dat is een grondstelling van de organische inspiratieler. Ik kan 't niet helpen, dat ik de Utrechtsche verklaring weer een zonde acht tegen wat wij tot nu toe gewonnen hebben juist door het inzicht in de organische inspiratie; ze is door haar co-ordinatie van een historisch bericht en een geslachtsregister niet-wetenschappelijk, en in principe een achteruitgang naar een overwonnen standpunt, dat achter Assen ligt. Achter Assen. Achter en onder Assen. In beginsel lijdt ze aan dezelfde gedachtenfout, als gemaakt is door „Het Zoeklicht“ en door enkele Amsterdamsche meeting-tedenaars, toen ze boomen van Genesis één (historie) en van Openb. 22 (apokalyps, visioen) zóó maar over één kam schoren.

Want Assen, stel dat het zijn tooneel verlegt naar

Groningen, om nog eens over dit alles te praten, zal zijn opvatting van de bijzonderheden uit de paradijsgeschiedenis wel degelijk kunnen behouden, en toch zeggen: over de bijzonderheden van de geslachtsregisters praten wij heel graag nog eens, maar dan langs den weg der organische vrijheid; wetende, dat we hier voor een ander systeem van beschrijving staan dan in het paradijsverhaal.

Want nog eens: in Genesis 2—3 is een verhaal van het begin, den aanvang, aller geschiedenis, en in Genesis elf een tendentieuze samenvatting van een periode der heilige geschiedenis. Wie die twee op dezelfde manier verklaren wil, of een ander verbieden wil, ze op onderscheiden manier te benaderen, die vergeet, dat er verschil is tusschen een plattegrond van Nederland of Europa en een wereldglobe; tusschen de beschrijving van een bepaald gebeuren en de aanwijzing van een zekere tendenz, een rythme, een lijn-matigheid (vraag excuus) in een periode van geschiedenis; tusschen punt en lijn, tusschen bron en rivier, tusschen zien in de breedte en zien in vogelvlucht.

Want in Genesis 2—3 is een zintuigelijk-waarneembaar gebeuren, dat, gelijk alle andere (messiaansche profetie) zich tot hooger plan ziet opheffen door den Geest der profetie, al is daarbij de band aan het historisch feit niet los te laten; en de geslachtsregisters laten zien, hoe in groote trekken, en met groote sprongen, de inzet van Genesis 2—3 wordt voortgezet. Juist het inzicht in de organische inspiratie leert ons begrijpen, dat de beschrijving van de voort-zetting (geslachtsregister) anders moet zijn, dan die van den inzet der historie (paradijs).

Daar is trouwens reeds eerder onder ons gesproken over deze dingen. Prof. v. Gelderen heeft op den Universiteitsdag te Dordrecht gesproken over de bijbelsche chronologie, in verband met „een belangrijke ontdekking in Sinai“. Daarbij kwam óók ter sprake de periode van Genesis elf. Hij heeft daarbij niet verzwegen, dat naar zijn oordeel „in Genesis 11: 10—26 vele geslachten zijn overgesprongen“; waarbij dan verwezen werd naar Mattheus 1: 8, waar drie koningen van Juda zijn overgeslagen. Ik zelf heb nog onlangs in „Perschoon“ overgenomen wat dr C. Bouma schreef over de geslachtsregisters bij Mattheus, en verwezen naar den commentaar (op Matth.) van prof. Grosheide, die eveneens deed zien, dat de geslachtsregisters naar eigen BEDOELING tendentieuze zijn, regelmaat willen doen zien uit het oogpunt van Gods raad, en niet WILLEN beschouwd worden als nauwkeurige genealogische tabellen, zooals de hoogerelburgerschoolieren van buiten mogen leeren. Zoodra men in Utrecht aantoonen kan, dat de schrijver van Genesis 2—3 BEDOELT te worden gelezen, zooals zij willen, kan er weer gepraat worden. Tot nu toe is dat niet gebeurd; allen kregen we deze niet-wetenschappelijke, en niet-„organische“ op-

Dan moet hij de konsekwentie van zijn gevoelen aandurven.

Dan moet hij de eerste zijn om het te erkennen: ik hoor niet langer in uw kerken thuis.

HEPT.

Corrigendum. In ons stuk „Paschen“ stond: Geen enkele valsche verf loopt er door het hemelsch marmer van de opstandingszuil „Verf“ moet zijn: „Nerf“.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

Het bevolkingsvraagstuk.

(Slot.)

Wij hebben in het vorige artikel doen zien, dat de beschouwingen van den heer Bierens de Haan over het bevolkingsvraagstuk ten nauwste samenhangen met de beginselen waarvan hij uitgaat.

Wie boven de worstelling en strijd van het maatschappelijke leven niet kent een God in den hemel, die alles leidt, komt er zóó licht toe om te spreken van een noodlot. Wie meent, dat het individu alleen ten koste van de massa kan leven, moet wel vijandig staan tegen de vermeerdering der bevolking.

Doch zóó treft het ook hoe eenzijdig, hoe vlak en materialistisch deze studie is.

De hier gemaakte tegenstelling is valsche.

Het is juist in allerlei organisch en organisatorisch verband, waarin de mensch in de samenleving optreedt, dat hij rijker zijn gaven en krachten kan ontplooiën.

Ook de economische worsteling der steeds grooter wordende bevolking om zich het noodige te verschaffen, roept bij de individuen eigenschappen wakker en doet talenten te voorschijn treden, die in andere omstandigheden achterwege zouden blijven.

Insteeds van te zeggen, dat de massa bestaat ten koste van het individu, moeten wij erkennen, dat vele gaven van hart en verstand, van wil en geestkracht, van kennen en kunnen juist te voorschijn zijn gekomen, en alleen te voorschijn konden komen tijdens een ontwikkelingsgang, die deze schrijver als een fatum beschouwt.

Meer nog, de grootste cultuurschatten der menscheid danken we niet aan de enkelingen, die op een bijna onbewoond eiland verkeerden, maar aan de kunstenaars, die levend te midden der „massa“ aan haar hum motief en inspiratie ontleenden.

De hoogste openbaring van het individueele is

Groningen, om nog eens over dit alles te praten, zal zijn opvatting van de bijzonderheden uit de paradijsgeschiedenis wel degelijk kunnen behouden, en toch zeggen: over de bijzonderheden van de geslachtsregisters praten wij heel graag nog eens, maar dan langs den weg der organische vrijheid; wetende, dat we hier voor een ander systeem van beschrijving staan dan in het paradijsverhaal.

Want nog eens: in Genesis 2—3 is een verhaal van het begin, den aanvang, aller geschiedenis, en in Genesis elf een tendentieuze samenvatting van een periode der heilige geschiedenis. Wie die twee op dezelfde manier verklaren wil, of een ander verbieden wil, ze op onderscheiden manier te benaderen, die vergeet, dat er verschil is tusschen een plattegrond van Nederland of Europa en een wereldglobe; tusschen de beschrijving van een bepaald gebeuren en de aanwijzing van een zekere tendenz, een rythme, een lijn-matigheid (vraag excuus) in een periode van geschiedenis; tusschen punt en lijn, tusschen bron en rivier, tusschen zien in de breedte en zien in vogelvlucht.

Want in Genesis 2—3 is een zintuigelijk-waarneembaar gebeuren, dat, gelijk alle andere (messiaansche profetie) zich tot hooger plan ziet opheffen door den Geest der profetie, al is daarbij de band aan het historisch feit niet los te laten; en de geslachtsregisters laten zien, hoe in groote trekken, en met groote sprongen, de inzet van Genesis 2—3 wordt voortgezet. Juist het inzicht in de organische inspiratie leert ons begrijpen, dat de beschrijving van de voort-zetting (geslachtsregister) anders moet zijn, dan die van den inzet der historie (paradijs).

Daar is trouwens reeds eerder onder ons gesproken over deze dingen. Prof. v. Gelderen heeft op den Universiteitsdag te Dordrecht gesproken over de bijbelsche chronologie, in verband met „een belangrijke ontdekking in Sinai“. Daarbij kwam óók ter sprake de periode van Genesis elf. Hij heeft daarbij niet verzwegen, dat naar zijn oordeel „in Genesis 11: 10—26 vele geslachten zijn overgesprongen“; waarbij dan verwezen werd naar Mattheus 1: 8, waar drie koningen van Juda zijn overgeslagen. Ik zelf heb nog onlangs in „Perschoon“ overgenomen wat dr C. Bouma schreef over de geslachtsregisters bij Mattheus, en verwezen naar den commentaar (op Matth.) van prof. Grosheide, die eveneens deed zien, dat de geslachtsregisters naar eigen BEDOELING tendentieuze zijn, regelmaat willen doen zien uit het oogpunt van Gods raad, en niet WILLEN beschouwd worden als nauwkeurige genealogische tabellen, zooals de hoogerelburgerschoolieren van buiten mogen leeren. Zoodra men in Utrecht aantoonen kan, dat de schrijver van Genesis 2—3 BEDOELT te worden gelezen, zooals zij willen, kan er weer gepraat worden. Tot nu toe is dat niet gebeurd; allen kregen we deze niet-wetenschappelijke, en niet-„organische“ op-

altoos gevonden te midden der groeiende massa, zooals ook de zich sterk vermeerderende volken de dragers zijn onzer beste cultuurgooderen.

Omgekeerd ging een daling van het geboortecijfer nog steeds gepaard met allerlei verschijnselen van individueele en nationale degeneratie.

Wie een onderwerp als het onderhavige gaat behandelen mag niet uitsluitend de deductieve methode gebruiken en zijn heele betoog rijgen aan den dunnen draad, die ontleend is aan de willekeurige vooropgezette thesise, maar heeft den plicht om de sociale verschijnselen die vermeerdering en vermindering der bevolking vergezellen, in zijn onderzoek te betrekken. Had de heer Bierens de Haan dit niet vergeeten, dan zou hij ten dezen niet van een fatum hebben gesproken.

Ook zuiver economisch gezien spreekt deze brochure met te groote stelligheid en daardoor zeer eenzijdig. Van de productiemogelijkheden der toekomst kunnen wij zeer weinig zeggen.

Als wij er van spreken dan doen wij dit op grond van de veronderstelling, dat alles gelijk blijft, dus wij nemen het heden tot maatstaf.

Toch is het een verkeerde maatstaf, want het is onredelijk aan te nemen, dat wij thans ineens het einde van den vooruitgang der laatste jaren zouden bereikt hebben. Op grond der historie mogen wij in onze toekomstverwachtingen een plaats inruimen aan nieuwe ontdekkingen en uitvindingen, aan andere vervoermogelijkheden en productiemethoden.

Maar nu afgezien van dit alles wat kan gevonden worden maar niet gevonden is, wat weten we dan van de rijkdommen, die thans reeds binnen ons bereik liggen?

De Vereenigde Staten beslaan 5.7 pCt. van de oppervlakte land van onze aarde en hun bevolking is 6.2 pCt. van de totale bevolking der wereld.

De ruwe-ijzerproductie is er 60 pCt. van de totale productie. Verder wordt er geproduceerd 53 pCt. van alle koper, 43 pCt. van alle steenkool, 72 pCt. van alle petroleum, 53 pCt. van alle katoen, 46 pCt. van alle hout.

Toch zijn de voorraden van den bodem nog nauwelijks aangestast. Men schat dat er tot dusver slechts 1/2 à 1 pCt. van de 3500 milliard ton steenkool gedolven is.

De ijzererts-reserve bedraagt 3 milliard ton, terwijl de waarschijnlijk nog verder aanwezige reserves op meer dan 70 milliard ton worden geschat, hetgeen genoeg zou zijn voor een consumptie gedurende 20 eeuwen, gerekend naar het tegenwoordige gebruik. Deze cijfers die we ontleenden aan

een-lijn-stelling van Genesis 2—3 met Gen. elf. Eerst zei dr Geelkerken: ik heb geen exegese. Nu laten de Utrechtsche broeders ons vragen: hebt gij al een exegetische methode? Tenminste (want ik zou niet graag hun studeerkamerwerk wantrouwen) op Uw vergadering?

Wat prof. v. Gelderen te Dordrecht zeide, is niet buiten het volk gebleven. De (achteraf synodaal gebleken) redactie van Geref. Theol. Tijdschr. gaf zijn referaat een plaats; wijlen dr de Moor bracht diens opvattingen nog nader ter sprake. ... in Utrecht; men denke aan de „Utr. Kerkb.“; ikzelf nam het weer over in „De Bazuin“ (2 Juni 1923); zoodat men niet behoeft te beweren (zooals prof. Buytendijk), dat de leiders als prof. v. Gelderen en dr de Moor bang zijn voor het volk; maar hoogstens zoo kunnen vreezen, dat degenen, die prof. Buytendijk zoo graag aan het woord laten, achter wat we hebben, terug gaan, om vragen aanhangig te maken, waarop we reeds een begin van antwoord hebben. Want in „Geref. Theol. Tijdschr.“ (Sept. 1913) heeft prof. v. Gelderen reeds meegedeeld, hoe hij zijn opvatting wil rijmen met de Bijbelsche gegevens. En nu wordt er weer naar gevraagd? Reactie?

Ik vind het erg best, dat men kerkeraden vragen voorlegt. Maar dan liefst met duidelijke probleemstelling. De beste vragen verhelderen het denken, zelfs van wie ze stelt en ook van wie ze ter overweging krijgt. Maar deze vragen werken m.i. de verwarring in de hand.

Men zal zeggen: de wetenschap bracht ons aan het denken over Gen. elf. Waarom mag ze dat niet doen over Genesis 2—3? Ik antwoord: het maakt verschil, of de wetenschap aanleiding is voor diepgaand Schrift-onderzoek, dan wel daar over heerschen gaat. Loslating van traditioneele getallen kan bij Genesis elf geschieden met een beroep op het karakter van de geslachtsregisters zelf; terwijl inzake het paradijsverhaal een opvatting werd losgelaten, althans dispuutabel gesteld, die door de Schrift zelf volkomen gebillijkt werd en door het verband geëischt.

Volgende week enkele slot-opmerkingen over de zaak. Ik ga er wat breed op in, omdat er geroepen is: zeg dan maar eens wat tegen, als 't u bleeft.

Hetgeen in alle bescheidenheid hier geprobeerd wordt. Dezer dagen las ik: de kerkbodes hebben een goeden tijd. Ik zou zeggen: ja, want ze maakten een goede beurt, door het volk voor te leggen een antwoord op vragen, die later te Utrecht zouden gesteld worden, alsof ze nog nooit bij de kerkbodemenschen opgekomen en in beginsel beantwoord waren.

Ze maken soms een goede beurt, — inderdaad. Men kan ze makkelijker uitlachen dan lezen en DAN critiseren.

K. S.

een rapport over de economische hulpmiddelen der Unie, wijzen op mogelijkheden, die we nog niet kunnen doordenken. Dan is er Canada, een wereld-deel op zichzelf met ontzaglijke rijkdommen, waarvan we nog nauwelijks eenig begrip hebben, Australië, waarvan we zeer weinig weten, Rusland, Siberië, Zuid-Afrika, alle landen, die groot, rijk en zeer dun bevolkt zijn en wachten op betere ontginning.

Dit zijn dan nog maar enkele cijfers, die bij benadering kunnen gegeven worden; hoeveel is er niet waar we zelfs niet bij benadering over kunnen spreken.

Prof. Aereboe te Berlijn heeft onlangs gewezen op het feit, dat de levensmiddelenproductie in Duitsland gedurende de 19e eeuw per hoofd der bevolking veel sneller is gestegen dan de bevolking zelf.

Al deze feiten mogen niet verwaarloosd worden ten bate van Malthus' oude en eenvoudige theorie.

Eigenaardig is, dat zij, die voorgeven menschen der werkelijkheid te zijn, die doen en denken niet laten beheerschen door een oud onbewezen geloof, zoo ligt geneigd zijn, aan eenvoudige en onbewezen theorieën volledig geloof te schenken.

Of er dan ook voor Nederland ten dezen geen enkele reden van zorg bestaat?

Wij hebben er ons rekenschap van te geven, dat de snel vermeerderende bevolking ons plaatst voor nieuwe en ernstige vraagstukken.

Ons nationaal en persoonlijk leven moet worden geschoeid op een soberder leest. Onze landbouw moet steeds meer zich toelagen op intensiever productie.

Alle krachten moeten worden ingespannen om de productiviteit der industrie op te voeren en door betere voorlichting, en zoo noodig, daadwerkelijke hulp, moet de emigratie bevorderd worden.

Als wij zoo doen wat wij moeten en kunnen is er ook zuiver economisch gezien voor ons geen reden om de toename der bevolking als een noodlot te beschouwen.

Bovenal zien wij in de toename der bevolking de vervulling van Gods raad. In dezen weg zal volgen een steeds rijker ontplooiing van de mensheid en alle schatten en schoonheden, die in de schepping verborgen zijn, opdat alles diene het heerlijk doel, dat Hij ervoor stelde.

Dat is het verschil tusschen de christelijke beschouwing over de bevolkingstoename en die van Mr. Bierens de Haan.

Arnhem.

E. VISSER.

LITERATUUR EN KUNST.

Een eeuw kinderpoëzie.

Het boek, dat ditmaal onze aandacht vraagt is, anders dan de vorige weken, een wetenschappelijk werk. Maar dan over een onderwerp, even belangrijk als interessant, en daarom in veel wijderen kring van beteekenis, dan een zuiver wetenschappelijke studie op het gebied der literatuur in den regel is. We bedoelen: „Een eeuw kinderpoëzie“ (1778—1878) door Dr L. J. Th. Wirth.

De opvoedkundige denkbeelden der vroegere geslachten hebben in de laatste jaren voortdurend onderwerp van studie uitgemaakt en met name stond daarbij de 18e eeuwse paedagogiek in het brandpunt der belangstelling, getuige de boeken van Prof. Knappert, Dr de Vletter, Dr Pomes, e.d. En — dat was vooral het nieuwe in deze studiën — dan werd, naast dat wat over het kind was geschreven, bestudeerd hetgeen voor het kind bestemd was: zijn leesboeken, prentenboeken, verzenbundeltjes. Terecht ging men uit van de gedachte, dat zeker zoo goed als uit allerlei theoretische beschouwingen, de geest der toenmalige opvoeding te leeren valt uit de praktische hulpmiddelen. Daarom bestudeerde een man als Dr Pomes zorgvuldig de kinderachtjes van Van Alphen, daarom ook werd op de Letterkunde-Tentoonstelling, voor enkele jaren te Amsterdam georganiseerd, een afzonderlijke afdeling kinderlectuur samengebracht.

Wie van dit alles eenigszins kennis nam stond telkens weer verbaasd, hoe groot de afstand is tusschen wat de moderne tijd voor kinderen gewenscht acht en wat de vroegere jeugd te genieten kreeg. Het uiterlijk van boeken en illustraties onderging vrijwel in ieder onderdeel een metamorfose, zoo groot, dat het ongeveer in z'n tegendeel verkeerde, en de inhoud veranderde zoo mogelijk nog meer. Daaruit spreekt voor den opmerksamen beschouwer een verschil in paedagogisch inzicht, dat in z'n ontwikkeling zeer merkwaardig moet zijn en tot nader onderzoek lokt. Tusschen een opvatting, als die b.v. Dr J. R. L. van Bruggen bepleit in zijn „Lektuurovoorsiening vir kinders en jeugdige persone“ (een in 't Afrikaansch gestelde dissertatie) en het inzicht van even een halve eeuw geleden slechts, zooals dat blijkt uit boekjes van Schenckman, van Sandwijk e.d. ligt een gansche evolutie, die weer de voortkruining is van zich wijzigende gedachten ten aanzien van wat nog ouder is.

Een boek, dat met de kinderlectuur zelf als uitgangspunt, deze ontwikkelingsgeschiedenis nagaat, moet ons dan ook zeer welkom zijn en heeft in z'n oriëntering naar twee zijden: de literaire en de paedagogische, recht op onze bijzondere belangstelling. Welnu, de studie van Dr Wirth is zulk een boek. Wel beperkt de Auteur zich tot een bestudeering van de kinderpoëzie („het arbeidsveld zou anders niet meer te overzien zijn“, zoo zegt hij maar voor dat belangrijk onderdeel geeft hij ons dan toch den leidraad, dien we zoeken, aan de hand van een schat van weinig bekend en op zichzelf zeer interessant materiaal.

We kunnen van deze studie niet meer dan een inhoudsoverzicht geven. Eerstens dwingt de ruimte tot beperking en dan ook ligt een andere wijze van behandelen buiten het kader van deze rubriek. Maar een eenvoudige samenvatting van wat het boek geeft, is al voldoende om zijn beteekenis te doen verstaan en tot persoonlijke kennismaking aan te moedigen.

Dr Wirth begint met een inleiding, waarin hij zijn stofverdeling motiveert. Gemakkelijk liet deze zich niet grijpen, aangezien een voor de hand liggende chronologische indeeling niet bevredigen kon „daar de historische gebeurtenissen nagenoeg geen invloed uitoefenen op de ontwikkeling der kinderpoëzie en anderzijds er in deze ontwikkeling eigenlijk geen bepaalde perioden te onderscheiden zijn“. Na riep beraad koos de Schrijver een behandeling, uit de stof zelf voortvloeiend: „de kinderpoëzie in navolging van Van Alphen“, „Reactie tegen onnatuur en vernieuwing van de kinderpoëzie“, „Het blijven vasthouden aan oude voorstellingen en geijkte wijzen van zeggen, nadat het nieuwe reeds is ingeluid“. Voor de hoofddeelen, waarin zich langs dezen weg van behandeling zijn stof splitste, vond hij de navolgende titels: „In Van Alphen's voetspoor“, „Nieuwe Wegen“, „In oude banen“.

Het eerste gedeelte vangt dan aan met een overzicht van onderwijs en opvoeding in de periode na Van Alphen: de bemoeiingen van de Maatschappij tot 't nut van 't Algemeen, den invloed van de Philanthropijnen, Pestalozzi, en het, naar de beginselen der nieuwe onderwijswetgeving gevormde onderwijzersgeslacht. Wat men in de paedagogische literatuur zeer uitgebreid behandeld vindt, is hier in zeer beknopte vorm samengevat.

Dan, inleidend zijn eigenlijke onderwerp, geeft Dr Wirth een uitgebreid overzicht van de kinderpoëzie en de Auteurs. We lezen in dit instructieve hoofdstuk allerlei over de bekende almanakken, de gelegenheidspoëzie, waarin ons voorgelicht zoo sterk was en die nog altijd in den van ouds bekenden vorm leeft, over fabelen, sprookjes en sagen, die, verflauwd van kleur, eveneens nog voortbestaan, over prentenboeken en dichtbundels. Ook herinnert hij ons aan de Auteurs dezer poëzie, een groote groep, onder wie vele weinig-bekende zijn. Voor onzen tijd, gewoon aan sprekende letters en pakkende illustraties van Tjeerd Bollema, Daan Hoeksema e.d., is het interessant, kennis te nemen van wat hier in een afzonderlijk hoofdstukje over het uiterlijk der kinderboekjes wordt gezegd.

Daarmee is het voorwerk voltooid en komt de Auteur tot z'n project van behandeling, als hij Van Alphen's invloed aanwijst in de keuze der onderwerpen en in den vorm der gedichtjes. Daarbij doet hij opmerken, hoe eenzijdig de kinderpoëzie van Van Alphen waardeering blijft vinden en dus ook navolging, aan den anderen kant nieuwer inzicht een andere richting uit wil en daarom zich tegen den Van-Alphen-geest keert. Wie in onzen tijd nog niet doordrongen is van de beteekenis van Van Alphen's poëzie en deze nog ziet in het licht van de Genestet's critiek, late zich hier tot een beter inzicht brengen. Voor hem is dit hoofdstuk van uitzonderend belang.

Uit cultuurhistorisch oogpunt echter verdient vooral het volgende gedeelte overweging, dat handelt over „de(n) tijdgeest in de kinderpoëzie“. Hier toch wordt aan de hand van allerlei voorbeelden aangetoond, hoe rationalistische naverking God en Bijbel, bidden en kerkgaan uit de kinderliteratuur weert als onbegrijpelijke en voor kinderen ongeschikte elementen, daarentegen deugd, plichtsbe-trachting, weldadigheid, vaderlandsliefde in den bekenden chauvinistischen zin als onmisbaar en voor een „duurzaam geluk“ noodzakelijk worden bepleit. De toepassing van deze beginselen in de dagelijkse praktijk van het kinderleven vormt den voortdurend weerkerenden inhoud der kinderliteratuur en op grond daarvan kunnen we ons dus een volledige voorstelling vormen van de opvoedkundige denkbeelden.

Dr Wirth zet die voor ons uiteen aan de hand van de vele dichtbundeltjes en toont dan met citaten aan, hoe men dacht over de verhouding van ouders tot kind, van kinderen onderling, van kinderen tot onderwijzers en personeel; over vormen en manieren, over bezigheden, spelen, leeren, straffen, belooningen enz. enz. Hier wordt een veelheid van materiaal samengebracht, die van het grootste belang is, als men, gelijk we boven zeiden, zich een denkbeeld wil vormen van de ontwikkeling der paedagogische inzichten.

Inhoeverre zich tegen de onnatuurlijkheid van

deze kinderpoëzie (die niet veel anders is dan groote-menschenpraat aan kinderen in den mond gelegd) reactie verheft, toont de Schrijver in een verder hoofdstuk aan, waar hij Beets, I. P. Heye, Gouverneur e.d. behandelt. Ten slotte wijdt hij een beschouwing aan den invloed der predikant-dichters op de kinderliteratuur en aan de orthodox-christelijke literatuur sinds 1850. Met een breede en waardevolle bibliographie van kinderboekjes der laatste 100 jaren besluit Dr Wirth zijn boek.

De beteekenis van deze studie moge zich dit inhoudsoverzicht gebleken zijn. Ze verzamelt en rangschikt veel verspreid materiaal en effent daardoor den weg voor daarop te baseeren psychologische onderzoek. In een kort slothoofdstuk geeft de Schrijver al eenige conclusiën, die in deze richting liggen; wel hadden we gaarne dit slothoofdstuk wat uitgebreider gezien, omdat de motiveering in het voorafgaande voor de hand lag, maar een goed eind verder tot een juiste analyse brengt toch dit boek ons wel.

Het is voor iederen belangstellende rustige bestudeering waard.

C. T.

PERS-SCHOUW.

Over de synode e.a.

Ons overzicht van de persstemmen over de synode vervolgende, geven wij eerst het woord aan ds. Heij in de „Zeeuwsche Kerkbode“:

Wanneer dan ook Dr G. met Gods Woord bewezen had, dat de uitspraak der Synode onjuist was, had de Synode ze aanstands moeten terugnemen. Maar dat bewijs heeft hij niet geleverd. En wanneer later of Dr G. of een ander met Gods Woord zou bewijzen, dat de opvatting der Synode aangaande enkele bijzonderheden van Gen. 2 en 3 onjuist was, dan zou die moeten worden losgelaten.

Maar, vraagt misschien iemand, als de zaak zoo staat, mocht men dan Dr G. binden aan een verklaring, die later misschien zou moeten veranderd worden?

En het antwoord is: natuurlijk ja! Immers al onze belijdenissen zijn appellabel aan Gods Woord. D.w.z. wanneer iemand zou kunnen bewijzen, dat er in die belijdenissen iets was niet met Gods Woord overeenkomende, dan zou dat er uit moeten verwijderd worden. Vloet daaruit voort, dat nu ook niet onder-teekening van, op grond van instemming met, onze Formulieren mag gevorderd worden? Natuurlijk niet! Dan zou alle confessioneele binding onmogelijk zijn en de leervrijheid geïmplementeerd worden.

Handelend over de veelbesproken geheimhouding zegt dr v. Es in de „Leeuwarder Kerkbode“:

Maar het is een vaste gewoonte om zoo goed als alle kwesties, zelfs die van betrekkelijk gering belang, voor dat zij in openbare zitting worden behandeld, tot onderzoek en gelijk het dan deffig heet „ter fine van praeadvies“ in handen van een commissie te geven. En in zulke commissies wordt al tijd met gesloten deuren gewerkt. We zouden ook niet weten hoe dit anders mogelijk zou zijn. Men kan toch een zaak niet publiek gaan „onderzoeken“. Dit zou een wonderlijke vertooning geven. Ook de burgerlijke rechter laat het „onderzoek“ vooraf gaan, vooraleer de zaak in openbare zitting komt.

In „De Hervorming“ zegt D. Mulder:

Dr Geelkerken en de zijnen eischen het recht der Schrift-verklaring voor zichzelf op, dulden daarin geen dwingend gezag; ontkennen, dat de Synode, welke dan ook, daarvan 't onfeilbaar monopolie heeft. Velen in den lande juichen hem deswege en terecht toe, maar wie 't gezag van een „onfeilbare Heilige Schrift“ aanvaardt, gelijk hij blijkbaar doet, zal vroeg of laat dien anderen noodlottigen stap op het pad der consequentie moeten zetten en ook een „onfeilbare uitlegging“ moeten proclameeren, gelijk op haar standpunt terecht de Asser-Synode deed, anders maakt hij 't gezag van de Heilige Schrift tot een zinledige phrase. Dan staat „Rome“ sterker met z'n onfeilbare Pauselijke uitlegging.

Zooals men ziet, en ik niet behoef te herinneren, is deze schrijver modern.

Prof. Grosheide zegt in „Noord-Holl. Kerkbl.“:

Wie niet zeker meer weet, of de slang wel heeft gesproken, of de beide boomen, die God de Heere in het Paradijs tot teekenen had gesteld, wel eigenlijke boomen waren, die neemt den grond weg onder het feit van den zondeval.

Is de boom geen boom meer, dan is de vrucht geen vrucht meer en het eten geen eten meer, en dan is alles onzeker geworden, wat ons in Gen. 3:6 staat opgeteekend. Dan kan men wel zeggen het feit van den zondeval niet te loochenen, maar dan heeft niettemin dit feit alle fundament verloren.

Over de maaste toekomst spreekt ds v. Duinen in „Schiedamsch Kerkbl.“ zich uit als volgt:

Met de afzetting van Dr Geelkerken is de zaak niet uit. Zijn medestanders kiezen (en zeer verstandig) bij hun verdere actie, den meer kerkelijken weg. En die weg zal nog worden een weg van veel strijd.

Eveneens zegt ds Rolloos in de „Zwijndr. Kerkbl.“:

Elk moet het weten en verdedigen tegen ieder, die op het aansporen van Dr G. een wig wil slaan in onze kerken. Want dat is de toelag van de geheimzinnig werkende organisatie, die hij in het leven riep en die alles op alles moet zetten, om de leden onzer kerken afvallig te maken en een macht te on-wikkelen, die in 1927 de Synode dwingt te herroepen,

wat thans

Zoo krijg

dadige wo-

Anderen in

wee profetie

In de „Rijn-

wer, daarna

Eerstgenoem-

De class

vergadering

tal inleidin-

kerkelijk lo-

resultaat. O

niet nanges

Waar het a

wal gezegd

zigen heen

Of deze

danken

met wat

daarvan h

Wij verwa

Wel is i

elen ware

een ander

Men zij eve

den kam.

Even later

Met zeer

toelichting

Wel heeft

schreven o

ten op een

hand van

wat Dr G

gie des ge

Woord. Zu

wordt zeer

Van ds G

Wat ik

meent pla

binnen de

Gereform

van hem

Dr Geelker

van hij de

Overl. Kerk

Den laat

te zijn; d

dan één z

gaande he

Vragen der

verkoeh

den, om

hebben ge

zijn gew

met terug

houd aan

justitie der

omdat het

onderteeker

seerd woge

Is het u

schuldiging

— want e

looven —

doen. Er i

Wij plaats

in den strijd

wel niet he

dat Dr G. ge

testeeeren teg

anderen, die

Blijkbaar i

haalt ds Sc

Brielle een c

waar in op d

verschil gar

Geheel a

matiek. De

zoek niet

waarheid, e

vezelen, n

keld moet

stellingen

dogmaticus

bij de gre

door de b

steld is. I

mocht of

zijn onderz

lijk beliden

te zijn, en

karakter z

en blijft h

erkend, al

Rome bew

bedenklijk

ciaal ons

dat we te

op deze vr

matisch als

en van m

biedigen. I

opkomen v

heel natu

van eigen

wijzen, m

bestaanste

zijn eigen

gen, en d

prysgeven

In het „A

laat W. A. J